

Ajaloo ainekava

9. klass

Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939. Esimese maailmasõja tagajärjed.

1920. aastaid on nimetatud Euroopas demokraatia võidukäigu ja patsifismi ajastuks. Tänu demokraatlike riikide võidule Esimeses maailmasõjas süvenes “vanades” demokraatlikes riikides nimetatud riigikord veelgi. Seda eelkõige valimisõiguse laienemise näol ning levis riikidesse, kus seda esmakordselt rakendama hakati. Leiutised ja uuendused teaduse ja tehnika vallas jõudsid inimeste igapäevaellu, tõusis naiste roll ühiskonnas.

Õpitulemused

- 1) selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalooos;
- 2) teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- 3) arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 4) toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- 5) toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi.

Põhimõisted

Compiègne'i vaherahu, Pariisi rahukonverents, Versailles' süsteem, Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliit, reparatsioonid.

Praktilised tööd

- võrdlev tabel,
- töö kaardiga,
- töö allikatega,

- töö karikatuuridega.

Lõiming

- eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende analüüsimine;
- geograafia - töö kaartidega;
- kunstiõpetus - töö karikatuuridega;
- inglise keel - karikatuuridel oleva teksti tõlkimine, videomaterjalist arusaamine.

Eesti Vabadussõda

Eesti Vabadussõda on üks kümnetest sõdadest, mida peeti pärast Esimese maailmasõja lõppu ja mille tulemusena sündis Kesk- ja Ida-Euroopas mitmeid rahvusriike. Vabadussõda on üks olulisimaid ja keerulisimaid ajajärke Eesti riigi ajaloos. Esimest korda ajaloos võitlesid eestlased oma riigi eest oma lipu all. Vabadussõja ajalugu on eelkõige inimeste lugu, kes tagasid oma vapruselga Eesti riigi püsijäämise. Eesti rahva iseseisvus ja vabadus ei ole iseenesest mõistetav. See saavutati võitluses ja seda tuleb kaitsta.

Õpitulemus

Analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis.

Põhimõisted

Vabadussõda, Tartu rahu, Jaan Poska, Võnnu lahing, Julius Kuperjanov, Johan Laidoner, Landeswehri sõda, välisriikide abi.

Praktilised tööd

- töö kaardiga,

- pildianalüüs,
- tekstiga tutvumine,
- võrdlev tabel.

Lõiming

- eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende analüüsimine; ajalehe artiklite leidmine ja analüüsimine;
- geograafia - töö kaartidega;
- kunstiõpetus - töö piltidega;
- ühiskonnaõpetus - info leidmine riigiportaalidest.

Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel. Demokraatlik ja autoritaarne Eesti. Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel. Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis.

Õpitulemused

- 1) Iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas;
- 2) Analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale tänapäeval;
- 3) Kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda;
- 4) Tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval;
- 5) Teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid;
- 6) Demokraatia arengust antiikajast tänapäevani;
- 7) Toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide teel ja analüüsib nende mõju;
- 8) Analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ning negatiivset mõju ühiskonnale.

Põhimõisted

Demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt, maareform, Asutav Kogu parlamentarism, põhiseadus, vaikiv ajastu, meeste ja naiste roll poliitikas ning ühiskonnas (nt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts, Alma Ostra-Oinas, Minni Kurs-Olesk, Marie Reisik), konveiermeetod, inflatsioon, ülemaailmne majanduskriis, uus kurss, maaseadus, rahareform, uued valdkonnad kultuuris ja saavutused teaduses (tehnika, kino, film, kirjandus, teater, muusika jne), kultuur ja eluolu paikkonnas

Praktilised tööd

- võrdlev tabel,
- arutlev vestlus,
- töö kaardiga,
- töö fotodega ja plakatitega,
- rühmatöö.

Lõiming

- eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine;
- geograafia - töö kaartidega;
- kunstõpetus - töö piltidega, plakatitega;
- ühiskonnaõpetus - erinevad riigivalitsemise vormid ja nende tunnused;
- inglise keel - videotest teksti arusaamine.

Teine maailmasõda 1939–1945. Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel. Teine maailmasõda. Eesti Teises maailmasõjas.

Teise maailmasõja käsitlemisel on võimalus allikate põhjal muuhulgas arutleda põhjalikumalt inimõiguste teemal: mõelda, miks ja missuguseid valikuid teevad ja kuidas käituvad inimesed

olukorras, kus neil on väga vähe või pea olematud valikud. Elades mitmekultuurilises ühiskonnas, tuleks arutleda, kuidas nähakse sõda ühes või teises ühiskonnagrupis, kuidas õpilane suhestub teemaga ning milline on teema seos tänapäevaga.

Õpitulemused

- 1) Toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid;
- 2) Arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 3) Analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;
- 4) Toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärg;
- 5) Analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 6) Analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist.

Põhimõisted

Anšluss, Münchener kokkulepe, MRP, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis, Saksamaa taasrelvastumine, Saksamaa “Kolmas riik”, sõjategevus ida- ja läänerindel, Stalingradi lahing, teise rinde avamine (Normandia dessant), Talvesõda, Pearl Harbor, tuumarelva leiutamine ja kasutamine, koostöö liitlastega, ÜRO, Atlandi Harta, inimsusevastased kuriteod (holokaust, genotsiid), baaside leping, baaside ajastu, annekteerimine, Konstantin Päts, küüditamine, suur põgenemine, nõukogude okupatsioon, Saksa okupatsioon.

Praktilised tööd

- Võrdlev tabel 1930. aastate kriisid kohta;
- Kontuurkaart, ideekaart;
- Ajajoone koostamine;
- Juhitud kujutlus.

Lõiming

- eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine;
- geograafia - töö kaartidega;
- kunstiõpetus - karikatuuri analüüs;
- ühiskonnaõpetus - inimõigused ühiskonnas, ÜRO.

Maailm pärast Teist maailmasõda. Külma sõda. Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda. Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s.

Sõda muutis kardinaalselt jõudude vahekorda maailmas. Kuna NSVL laiendas järk-järgult oma mõjuvõimu Ida-Euroopas ning lääneriigid ei suutnud Moskva laienemist takistada, kujunes välja uus suurriikide-vaheline vastasseis - külm sõda. Vaatamata ideoloogilisele vastuolule püüti viia rahvusvahelised suhted uuele tasandile.

Õpitulemused

- 1) Arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda;
- 2) Selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo;
- 3) Analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel;
- 4) Analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist;
- 5) Iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode;
- 6) Kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid.

Põhimõisted

Külm sõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, raudne eesriie, külma sõja kriisikolled (nt Berliini kriis, Korea sõda, Suessi kriis, Kariibi ehk Kuuba kriis, Ungari ülestõus, Vietnami sõda, Praha

kevad, Afganistani sõda), heaoluühiskond, mustanahaliste ja naiste õigused, jagatud Saksamaa, noorteliikumised, hipide liikumine, globaliseerumine, NATO, Euroopa Liit, võtmeisikud (nt. Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Martin L. King, Elisabeth II, Rosa Parks, Rachel Carson, Madeleine Albright, Hanna Arendt, Indira Ghandi, Ruth Bader Ginsburg, John F. Kennedy, Richard Nixon, Mahatma Gandhi), NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon, poliitiline juhtimine, kommunistliku partei liidrid Stalinist kuni Gorbatšovini, metsavendlus, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioonid, küüditamine, dissident, võtmeisikud (nt. Leida Laius, Johannes Käbin, Karl Vaino, Vaino Väljas), infotehnoloogia areng, massikultuur ja kõrgkultuuri valitud näidete põhjal.

Praktilised tööd

- Töö kaardiga,
- Probleemiaken külma sõja kriiside kohta,
- Töö ajajoonega,
- Töö allikatega.

Lõiming

- eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine, uudise kirjutamine;
- geograafia - maailma poliitilise kaardi tundmine, kaardil orienteerumine;
- ühiskonnaõpetus - demokraatliku ja diktatuuri võrdlemine, näidete toomine;
- kunstiõpetus - fotode/piltide äratundmine/analüüsimine.

Eesti iseseisvuse taastamine. Maailm 1990. aastatest alates.

Õpitulemused

- 1) Teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;
- 2) Selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja;

- 3) Selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 4) Iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel;
- 5) Selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega;
- 6) Märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;
- 7) Analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile.

Põhimõisted

Laulev revolutsioon, Balti kett, fosforiidikampaania, IME, Rahvarinne, suveräänsusdeklaratsioon, MRP-AEG, perestroika, glasnost, rahareform Eestis, võtmeisikud (nt Lennart Meri, Mart Laar, Edgar Savisaar, Marju Lauristin, Lagle Parek, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin), NSVL lagunemine, Saksamaa taasühinemine, rahvusvahelised organisatsioonid (NATO, EL laienemine, ÜRO), rahu ja konfliktide lahendamine, identiteet ja mitmekesisus, energiamajandus, globaalprobleemid (nt epideemiad, demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism).

Praktilised tööd

- Pildianalüüs,
- Ideekaart, kontuurkaart,
- Mälestuste kogumine,
- Ajajoon,
- Internetist info otsimine ja esitlemine ette antud teemal.

Lõiming

- eesti keel ja kirjandus - mälestuste jutustamine klassikaaslastele,
- muusika - laulva revolutsiooni lugude kuulamine ja nende sisu üle arutlemine,
- keemia, füüsika - fosforiit, selle kaevandamine, keemilised ja füüsikalised omadused, kus leidub?
- ühiskonnaõpetus - rahvusvahelised organisatsioonid, globaalprobleemid.